

УЛОГА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ У ПРОТИВТЕРОРИСТИЧКИМ И ПРОТИВПОБУЊЕНИЧКИМ ДЕЈСТВИМА

Милан Мијалковски

Универзитет АЛФА – Београд, Факултет за инжењерски менаџмент

Актуелна терористичка претња националној безбедности Републици Србији, могућност да ескалира у оружану побуну и тиме испровоцира инострано уплитање, јесу чињенице које упозоравају на потребу константне оптималне способности противтерористичког система да успешно отклања и сузбија ту специфичну претњу. Војска Србије има велику улогу у сложеној и неизвесној противтерористичкој борби, чија ефикасност и ефективност је у вишеструкој корелативној вези са ангажовањем других снага и субјеката државе и друштва. Врховни државни менаџмент има пресудну улогу у том сложеном процесу.

Кључне речи: *тероризам, оружана побуна, безбедност Србије, Војска Србије, противтерористичка дејства, противпобуњеничка дејства, стање националне безбедности*

Увод

Специфична угроженост безбедности Србије тероризмом, чијом применом његови носиоци уз инострану подршку покушавају да разбију њен територијални интегритет, у драстичном смислу и продуженом трајању, испољен на Косову и Метохији, као и могућност његовог преливања изван те српске аутономне покрајине, у највећој могућој мери утиче на сложеност одбране Србије од ове опасности. Сложеност одбране првенствено је у томе што Србија, с једне стране, има ограничене могућности да на том, привремено отетом делу своје територије, предузима одговарајуће мере против терориста и, са друге стране, то што је суочена са терористичком претњом која може брзо да ескалира у оружану побуну. Независно од те објективне реалности, Република Србија, у складу са одредбама Повеље ОУН о праву на одбрану, слободно одлучује о остваривању сопствене безбедности. То претпоставља да одбрана Србије од тероризма обухвата све димензије – циљ, снаге, систем, стратегију и тактику, односно модел одбране који оптимално обезбеђује националне вредности од терористичког изненађења. Наменске снаге, тзв. први ешелон (обавештајне и безбедносне агенције) имају кључну улогу у предупређивању (спречавању) терориста и побуњеника да нападну виталне вредности наше земље. Међутим, њихова успешност у

извршавању тог задатка у великој мери зависи од тзв. не наменских снага – „другог ешелона“, где спада и Војска Србије. Штавише, у случају да тероризам ескалира у оружану побуну, изгледно је неминовно ангажовање „другог ешелона“ одбране, чију окосницу представља Војска Србије. Поменуте чињенице указују на потребу комплексног сагледавања узрока и услова, односно варијаната ангажовања Војске Србије у противтерористичким и противпобуњеничким дејствима.

Угрожавање и угроженост безбедности Републике Србије тероризмом и/или оружаном побуном

У општем смислу, појам „*угрожавање*“¹ значи нечије деловање које је усмерено на изазивање промена на циљану вредност (човек, предмет, објект, средство, делатност, друштво, држава...), независно од тога да ли је брањена или незаштићена. Упоредњем општег значења појма *угрожавање* и богатих и нелагодних искустава и сазнања о масовном (побуњеничком) тероризму албанских џихадиста против Републике Србије², основано је констатовати да је реч о континуалном угрожавању безбедности наше земље типичном терористичко-побуњеничком агресијом. Континуалност угрожавања потврђују напади албанских џихадиста изведених у 2014. години³, који одражавају део њихове стратегије о успостављању тзв. „Природне Албаније“, иначе део пројектованог „Балканског калифата“ исламиста.

За разлику од појма *угрожавање* који означава процес (*агресију терориста*) са различитим интензитетом, у најопштијем смислу, појам *угроженост безбедности Републике Србије тероризмом (и оружаном побуном)* подразумева поуздану оцену стања заштићености државе и друштва у одређеном тренутку од терори-

¹ Појам „*угрожавање*“ се у политичкој и безбедносној теорији и пракси користи разнолико. Најчешће се употребљава као синтагматски израз „*угрожавања безбедности*“ лица, објеката, средстава, територије, друштва, државе... и означава процес са различитим интензитетом у којем супротстављене стране (најмање две) предузимају офанзивне и дефанзивне тајне и јавне делатности ради остваривања својих субјективних циљева и интереса. Дакле, угрожавање безбедности означава континуалну претњу (запрећеност нечијој безбедности или претњу опасношћу) која престаје онда када једна страна (нападач или бранилац) оствари постављени циљ или одустане од његовог остваривања.

² Пунктуални тероризам албанских сепаратиста на Косову и Метохији у периоду од 1991. до краја 1997. године, средином 1998. године ескалирао је у оружану побуну, која је угушена крајем септембра те године. У јесен 2000. године терористички састави албанских сепаратиста подигли су оружану побуну на подручју општина Прешево, Бујановац и Медвеђа, која је елиминисана средином 2001. године. Од 17. до 19. марта 2004. године албански џихадисти су применом масовног насиља покушали да униште све што је српско на Косову и Метохији. Седамнаестог фебруара 2008. године албански џихадисти су као наводну државу прогласили српску аутономну покрајину Косово и Метохија, противно Уставу Србије, Резолуцији број 1244 Савета безбедности ОУН и међународном праву, грубо прекршили њен статус, противправно је прогласивши „независном државом“.

³ Двадесет осмог августа 2014. године Албанци „шумокрадице“ у рејону села Орловац, општине Куршумлија, напали су припаднике српске Жандармерије и убили Стевана Сићелића. (*Жандарма убиле шумокрадице са аутоматским пушкама*, „Политика“, Београд, 29. 8. 2014, стр. 3).

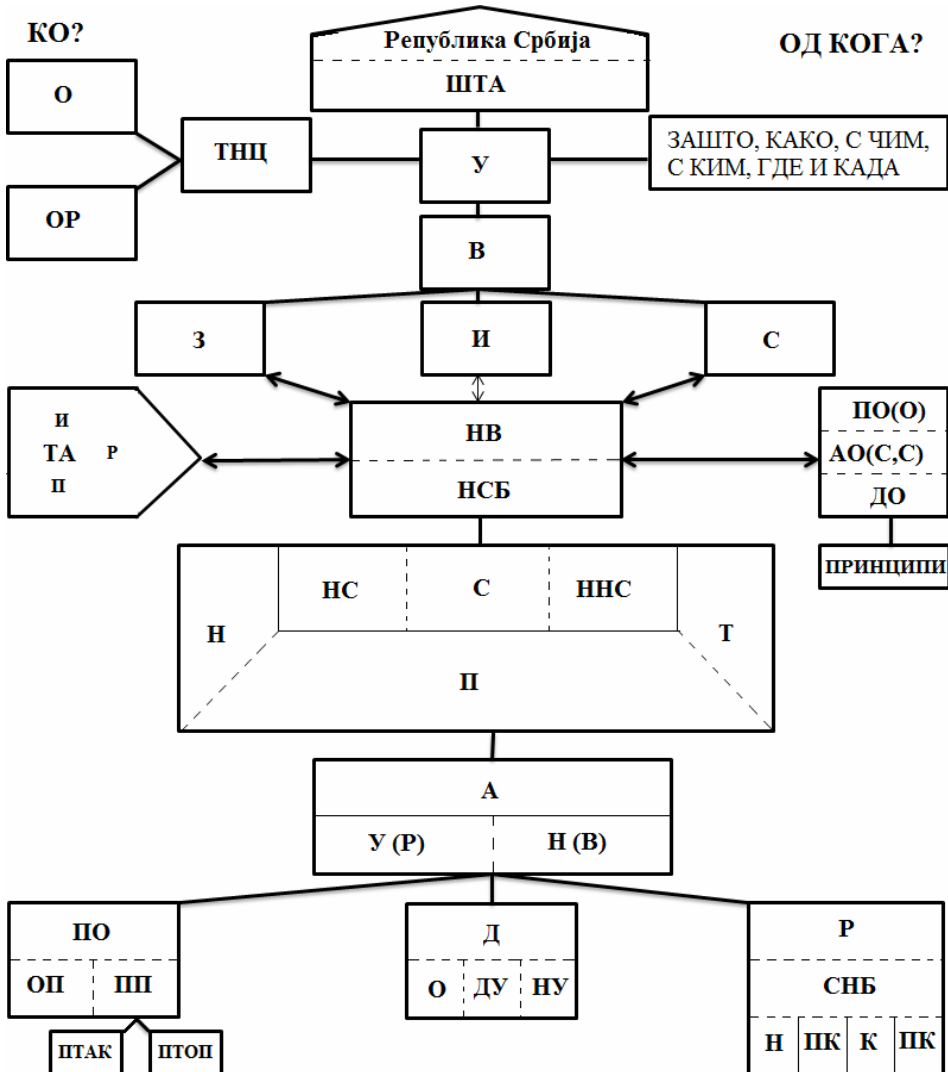
стичке (побуњеничке) опасности. Реч је о уобичајеној периодичној или ванредној оцени стања заштићености виталних државних вредности од испољених (постојећих) и могућих (потенцијалних) тзв. „не смртоносних” и смртоносних делатности терориста коју установљава надлежни државни орган (председник, премијер, Влада, Савет за националну безбедност, Народна скупштина, директор безбедносне службе) на основу анализе извештаја и активности државних и друштвених субјеката, снага, институција и организација остварених у процесу спречавања и сузбијања терористичке опасности. Евидентно је да *угроженост безбедности наше земље тероризмом* (и побуном) представља специфичан пресек процеса угрожавања њене безбедности тероризмом. Заправо, *угроженост је стање у датом тренутку*,⁴ а угрожавање су делатности које терористи предузимају континуално.

Установљавања угрожености безбедности Србије тероризмом (и побуном) сложен је, одговоран и ризичан задатак, односно изискује адекватну честитост, професионалну одговорност и стручност његовог носиоца. Обухвата реалистично уважавање (1) могућности терориста (побуњеника), (2) противтерористичких могућности Србије и (3) одређености (искрене или неискрене) субјеката у безбедносном окружењу наше земље према терористима који нападају њене виталне вредности. Реалистично уважавање свих битних аспеката ових фактора у дотичном (одређеном) тренутку обавезно треба да узме у обзир њихову ангажованост до тог тренутка, као и предвиђање њиховог деловања у блиској и даљој будућности. Ризичност овог задатка је у томе што постоји могућност да неки од поменутих фактора буде потцењен или прецењен, а такво пропуштање може да има огромне штетне последице по безбедност наше земље. Јер, оцена угрожености безбедности Србије тероризмом представља својеврсну директрису (инструкцију, упутство) свим државним и друштвеним субјектима за противтерористичко ангажовање у наредном периоду.

За ваљано разматрање и схватање процеса угрожавања и угроженост безбедности Републике Србије тероризмом и оружаној побуном и, наравно, успешне одбране од тих опасности, неопходан је обухват бројних и разноврсних чиниоца, чињеница и околности. У ту сврху упутно је да се за текстуално описивање, упоређивање, супротстављање и објашњавање овог комплексног проблема користи његова шематска прегледност (шема 1), чија примењивост је могућа за преовладавајући број држава савременог света.

Најпре треба одредити безбедносно значење појмова „*тероризам*” и „*оружана побуна*”, а затим размотрити облике *терористичке агресије* (безбедносни изазов, претња и ризик) и њихову трансформацију у оружану побуну против наше земље.

⁴ Директор БИА Александар Ђорђевић изјавио је 17. октобра 2014. године Танјугу да „само летимично набрајање претњи безбедности Републике Србије – сепаратистичке тенденције на појединим деловима територије, тероризам (посебно верски мотивисан)... – довољно говоре о угрожености Србије” (Танјуг, *Директор БИА: Циљ модерна национална служба безбедности*, „Политика, Београд, 18.10.2014, стр. 9).

Шема 1
(Извор: аутор)

Значење скраћеница у шеми: ШТА се штити? Објект безбедности (виталне националне вредности). КО штити националне вредности? ОД КОГА се штите националне вредности? ЗАШТО, КАКО, С ЧИМ, С КИМ, ГДЕ и КАДА се штите националне вредности? У – Устав; ТНЦ – трајни национални циљеви; О – опстанак; ОР – одрживи развој; В – вредности (сувереност, територијални интегритет... права, слободе и обавезе гра-

ђана...); З – законодавна власт; И – извршна власт; С – судска власт; НБ – национална безбедност; НСЦ – национални систем безбедности; ТА (И,Р,П) – терористичка агресија (изазови, ризици и претње); ПО(О) – превентивна одбрана (одвраћање); АО(СиС) активна одбрана (спречавање и сузбијање); ДО – дефанзивна одбрана; П – принципи (превентивност, свеобухватност, централизованост, офанзивност, информисаност, доследност, самокритичност и законитост); С – снаге; НС – наменске снаге; ННС – ненаменске снаге; Н – норматива, Т – теорија; П – пракса; А – ангажовање; У(Р) – уобичајено (редовно); Н(В) – неубичајено (ванредно); ПО – превентивна одбрана: ОП – општа превентива; ПП – посебна превентива; ПТАК – противтерористичке акције; ПТОП – противтерористичке операције; Д – деловање; О – оптимално; ДУ – делимично успешно; НУ – неуспешно; Р – резултат; СНБ – стање националне безбедности; Н – неконфликтно, ПК – претконфликтно; К – конфликтно; ПК – постконфликтно.

Појам тероризам је прецизно одређен у кривичном законнику највећег броја држава савременог света, а у члану 2. Резолуције Генералне скупштине ОУН од 14. 12. 1974. године, квалификован је као облик агресије.⁵ Насупрот томе, у теоријској сфери постоји више стотина дефиниција тероризма, које делимично или „потпуно?” дефинишу његову суштину. Без претензија да дефиницију тероризма презентујем као оптималну, будући да је резултат, с једне стране, анализе садржаја око 150 дефиниција овог појма, и са друге стране, резултат мог практичног трорецијског искуства у овој сфери, сматрам да обухвата све битне компоненте тероризма, потврђене, поред осталог, у угрожавању безбедности Републике Србије. Она гласи:

„Тероризам је смишљено, систематско, противзаконито, специфично, самостално, или насиље у оквиру неког облика оружаног сукоба извесног људског колективитета (недржавног, државног или транснционалног), чији су припадници у толико великој мери уверени у основаност и оправданост властитих екстремистичких циљева и опседнути мржњом у односу на примарну жртву (крајњег, главног непријатеља) да су одлучни да примене, или примењују, најгрубљу физичку силу над секундарном (непосредном) жртвом, коју преовладавајуће чине приватна лица – цивили – ради њеног бруталног убиства, привременог или трајног повређивања (сакатења), киднаповања и психичког злостављања, с намером да изазову (произведу) максималан психолошки ефекат (страх) у односу на примарну жртву (влада земље коју нападају) и принуде је да учини захтеване уступке, који значе остварење крајњег политичког циља конкретног терористичког колективитета”.⁶

Независно од носиоца (несуверен или суверен) тероризам представља облик агресије, коју легитимишу „не смртоносне” и смртоносне противзаконите делатности, а основни принцип деловања њеног носиоца гласи – константно изненађивати примарну жртву. Терористичка агресија састоји се од више фаза,⁷ а њихов укупан број првенствено зависи од одбрамбених способности примарне жртве.

⁵ „Агресија је... упућивање од једне државе или у име ње оружаних банди, група, нерегуларних војника или најамника, који против друге државе врше акте оружане силе тако озбиљно, да се изједначују са горе побројаним актима или, пак, њено значајно учешће у томе”.

⁶ Мијалковски Милан, *Тероризам и организовани криминал*, Универзитет у Београду – Факултет безбедности, Београд, 2010, стр. 32.

⁷ Исто, стр. 74-79.

Прва (ескалациона) фаза обухвата опсежне припреме носиоца тероризма за изазивање страха код примарне жртве. Реч је о предузимању тзв. „не смртоносних“ делатности: организационе, индоктринарне, пропагандне, регрутне, финансијске, спонзорске, инфраструктурне, снабдевачко-оружане, оружано-оспособљавајуће, безбедносне, обавештајне, извиђачко-опсерверске и избора потенцијалне непосредне жртве. Уколико примарна жртва (држава) има адекватну моћ и умешно је употребљава, агресија терориста биће сузбијена у овој фази, а тероризам ће, као и пре испољавања ове фазе, представљати безбедносни изазов за одређену државу.

Суштина друге (кулминационе) фазе је у изазивању страха код примарне жртве, а обухвата паралелно предузимање „не смртоносних“ и смртоносних делатности, попут: довођења непосредних извршилаца у повољни оперативни положај за напад на непосредну жртву, снабдевање извршилаца напада врстом оружја за извођење смртосног или киднаперског напада, извиђање места планираног напада, извршење напада и повлачење извршилаца напада, уколико се не ради о самоубилачком нападу. Реч је о фази агресије која представља безбедносну претњу примарној жртви (суочена је са терористичким изненађењем), чије отклањање захтева примену неоружаних и оружаних делатности.

Трећа (стабилизациона) фаза представља настављање друге фазе – одржавање или појачавање страха код примарне жртве. Означава се термином „стабилизациона“ зато што је примарној жртви потребан дужи период да отклони претњу или да делимично или потпуно испуни захтеве терориста. Обухвата делатности, као што су: преузимање одговорности за изведени терористички напад, анализа физичких ефеката напада, процена (оцена) психолошких ефеката напада, упућивање претњи о извођењу нових напада, извођење нових смртоносних напада ради одржавања и појачавања страха, нуђење „преговора“ и посредника за решавање „спора“ и (могућност?) ескалација тероризма у оружану побуну.

Тероризам може да ескалира у оружану побуну у једном од следећих случајева: (1) када нападнута држава није способна да оптимално онеспособи терористе, (2) када терористички колективитет има подршку локалног становништва које своје јавне масовне облике подршке трансформише у насилне, (3) када терористи имају велики број поборника, а сматрају да пунктуалним нападима не могу да се остваре крајњи циљ и (4) када иностранци спонзор наложи вођама терориста да покрену становништво на побуну.

Наравно, оружану побуну⁸ у некој држави може избити независно од тероризма. Реч је о противзаконитој делатности веће друштвене групе против актуелне власти матичне државе или против неког владиног органа. Лица која учествују у оружаном побуни међусобно су повезана с циљем и спремношћу да за његово постизање примене силу. Оружану побуну карактеришу темељне припреме њених носилаца, а отпочиње у тренутку за који вође побуњеника сматрају да је најповољније за остваривање пројектованог циља или је искрсао адекватан повод.

Припремна (не смртосна) фаза оружане побуне обухвата комплекс тајних противзаконитих делатности које осмишљава, усмерава и контролише језгро побуњеника (идеолошко, политичко, верско итд.). Тежиште делатности чини регрутова-

⁸ Ђорђевић Обрен, *Лексикон безбедности*, Партизанска књига, Београд, 1986, стр. 267, *Војни лексикон*, ВИЗ, Београд, 1981, стр. 403.

ње присталица у складу са циљем побуне, јачања њиховог уверења у потребу пружања оружаног отпора властима матичне земље, набавка оружја и оспособљавање побуњеника за руковање оружјем, стварање састава према принципима војне организације и евентуално обезбеђивање иностране подршке.

Офанзивна (насилна или смртоносно-рушилачка) фаза оружане побуне обухвата изненадне масовне оружане делатности побуњеника на делу или целој територији матичне државе, које могу да резултирају постизањем крајњег циља (ређе) или да представљају увод у краткотрајан (тј. побуњеници буду у кратком року онеспособљени) или дуготрајан оружани сукоб, односно грађански рат. Исход оружане побуне првенствено зависи од могућности, одлучности и способности државе (владе) да штити своје виталне вредности и интересе, а под тим треба подразумевати и повољност/неповољност њеног положаја у међународној заједници.

Претпоставке одбране Републике Србије од терористичко-побуњеничке агресије

Размотрене чињенице о тероризму и побуни су у блиској прошлости, у драстичном смислу, регистроване у нашој земљи. Наиме, суочили смо се са систематским пунктуалним тероризмом албанских џихадиста на Косову и Метохији, који је уз снажну инострану подршку 1998. године ескалирао у оружану побуну, а крајем новембра 2001. године албански џихадисти су изненадном оружаном побуном, за неколико сати заузели велики део територије општина Прешево, Бујановац и Медвеђа. Тада, и данас, носиоци поменутих облика насиља су нападали виталне вредности наше земље, тежишно циљајући њен територијални интегритет, тиме доводећи у питање остваривање трајних националних циљева Србије – опстанак и одрживи развој.

Устав Републике Србије представља извориште заштите њених виталних вредности од тероризма и оружане побуне, односно указује на њихову нужну и одсудну одбрану од ове специфичне агресије. Заправо, у Уставу су идентификоване националне виталне вредности (ШТА се штити), затим, ОД КОГА се штите и коначно, КО је надлежан и одговоран да их штити.

Наравно, Устав садржи и адекватан одговор на питања: зашто (због опстанка и одрживог развоја), како (одговарајућом стратегијом), с чим (свим расположивим средствима), с ким (пријатељским, партнерским субјектима), где (свугде) и када (увек) се штите националне вредности.

Следствено томе, све врсте власти (законодавна, извршна и судска) координирано се ангажују на заштити националних вредности од терористичко-побуњеничке опасности. У ствари, реч је о функционисању система националне безбедности,⁹ чија резултанта представља стање националне безбедности Републике Србије.¹⁰

⁹ „Систем националне безбедности представља нормативно, структурно и функционално уређену целину елемената чијом се делатношћу остварује заштита националних интереса Републике Србије“ (*Стратегија националне безбедности Републике Србије*, Службени гласник РС, бр. 88 од 28.10.2009, стр. 34).

¹⁰ Национална безбедност Републике Србије је сложен, чињенично заснован, непрекидан и динамичан програм – нормативно-теоријска уређеност, институционална организованост и одсудна оперативност-одбрамбена ангажованост свих грађана, друштва и државе на правременом и успешном отклањању ствар-

Национални систем безбедности Србије чине снаге¹¹ које се, према надлежностима и овлашћењима у противтерористичкој и противпобуњеничкој борби, условно, могу поделити на наменске (безбедносне и обавештајне агенције, САЈ) и тзв. ненаменске (Војска Србије) снаге. Независно од врсте снага, њихово практично ангажовање је у складу са нормативом (законима) и теоријским одбрамбеним документима (стратегије).

Национални систем безбедности уважавањем принципа (законитост, превентивност, тајност, свеобухватност са израженим тежиштем, централизованост, офанзивност и информисаност) може да штити националне вредности од терористичко-побуњеничких опасности применом превентивне одбране, активне одбране и дефанзивне одбране. Првенствено, треба да остварује превентивну (оптималну) одбрану, чија суштина је у одвраћању потенцијалних терориста и побуњеника да посегну за тим специфичним насиљем. Уколико та врста одбране није ефикасна, упутно је да води активну одбрану (спречава и сузбија угрожавајуће делатности), која претпоставља да терористи (и побуњеници) могу са буду идентификовани унапред и да могу да буду онеспособљени – лишени слободе, а ако одбију такву могућност да буду лишени живота. Дефанзивна (пасивна) одбрана претпоставља висок ниво ескалираности терористичко-побуњеничких делатности, ради чега је нужно предузимати опште мере заштите свих националних вредности и посебне мере за заштиту потенцијалних непосредних жртава напада. Спроводи се све док се створе услови за активну одбрану.

Ангажовање снага националног система безбедности против терориста и побуњеника може да буде уобичајено (редовно, свакодневно) и неуобичајено (ванредно). У обе варијанте деловања (ангажовања), снагама националног система безбедности може да буде својствена општа превентива (одвраћају потенцијалне терористе и побуњенике од предузимања угрожавајућих делатности, надзиру њихово противзаконите тзв. не смртоносне делатности и онемогућавају их да предузму смртоносне делатности) и посебна превентива (изводе акције и операције ради потпуног онеспособљавања терориста и побуњеника). Иначе, противтерористичко/побуњеничко деловање снага националног система Републике Србије може да буде оптимално, делимично успешно или неуспешно, а резултат је стање националне безбедности (не конфликтно, претконфликтно, конфликтно или постконфликтно). Оптимално деловање претпоставља не конфликтно стање, делимично успешно претпоставља претконфликтно и краткотрајно конфликтно или постконфликтно стање, а неуспешно деловање подразумева конфликтно стање националне безбедности у дужем периоду.

них (постојећих) и могућих (потенцијалних) спољних и унутрашњих опасности по безбедност националне територије, суверенитета, личног физичког, духовног и имовинског интегритета грађана као појединаца и остваривања колективних друштвених права грађана у социјално-економској, друштвено-политичкој, образовној, научној, културној, еколошкој и другим областима” (Мијалковски Милан, *Обавештајне и безбедносне службе*, Универзитет у Београду-Факултет безбедности, ЈП „Службени гласник”, Београд, 2009, стр. 31).

¹¹ „Систем националне безбедности у ширем смислу чине највиши органи законодавне, извршне и судске власти: Народна скупштина Републике Србије, председник Републике Србије, Савет за националну безбедност, Влада, судови и тужилаштва. У ужем смислу, систем националне безбедности чине: систем одбране, МУП-а, безбедносно-обавештајни систем и привремено формиран и координациона тела за поједине кризе” (*Стратегија националне безбедности*, стр. 34).

Противтерористичка дејства Војске Србије

Противтерористичка дејства Војске Србије су специфичан садржај система одбране Републике Србије чији је циљ оптимална заштита националних вредности од тероризма. Анализа појма „противтерористичка дејства” указује на то да је он троделан – „против”, „терориста” и „дејства”. Префикс „против” означава да се дејства одвијају између најмање двају субјеката, а префикс који следи „терористичка” указује на то да се дејства предузимају против онога ко спроводи тероризам. Имајући на уму циклично испољавање агресије терориста (неоружано/несмртоносно-оружано/смртоносно-не-оружано/не смртоносно), искрсава питање: предузимањем каквих дејстава (оружаних, неоружаних или комбинованих) Војска Србије брани државу и друштво од терориста? С тим у вези, треба имати у виду да је реч о асиметричном сукобу (рату) у којем за крајњи исход сукоба није пресудна укупна моћ једне стране, већ начин на који једна страна у овом сукобу користи своју моћ. Наиме, супериорна је она страна која је способна да систематски постиже изненађење у односу на другу страну, а то подразумева да се систематски обезбеђује од изненађења противничке (непријатељске) стране. Лако је закључити да примарна жртва (Република Србија) своју одбрану од терориста мора организовати тако да систематски постиже изненађење у односу на све структурне елементе терористичког колективитета (агресора). Заправо, одбрану Србије од тероризма треба да карактерише константна способност за превентивно-реактивно обезбеђење свих виталних државних вредности од свих врста угрожавајућих делатности терориста.

Такву одбрамбену противтерористичку оптималност Република Србија може успоставити (постићи) и одржавати предузимањем свеобухватних усклађених мера и активности, а првенствено¹²: (1) усвајањем адекватних закона и других нормативних одредби и њиховим ажурирањем; (2) усвајањем офанзивних стратегија, посебно стратегије националне безбедности и националне противтерористичке стратегије; (3) располагањем рекспектабилним снагама за противтерористичку борбу; (4) одржавањем способности противтерористичких снага за ефикасно онемогућавање терориста да плански реализују своје делатности; (5) периодичним студиозним анализирањем и оцењивањем резултата противтерористичке одбране, које укључује и смело регистровање евентуалних пропуста и предузимање мера ради њиховог отклањања; (6) предвиђањем терористичке претње националној безбедности у блиској будућности и (7) придавањем потребног значаја међународној одбрани од тероризма.

У најсажетијем смислу речено, Република Србија може се оптимално (од)брани-ти од терориста уколико се реалистично нормативно-доктринарно и теоријски одреди према њиховој подмуклој агресији и доследно истрајава на ефикасној противтерористичкој пракси – одвраћање, спречавање и сузбијање сваке врсте делатности у свим фазама агресије терориста. Да ли је то тако могуће је установити критичким прегледом нормативно-теоријских претпоставки за пројектоване и стварне противтерористичке праксе. Наравно, у складу са насловом питања, фокус је на противтерористичком ангажовању Војске Србије.

¹² Мијалковски Милан, *Тероризам и организовани криминал*, Универзитет у Београду, Факултет безбедности, Београд, 2010, стр. 79.

За ваљано разматрање противтерористичких дејстава Војске Србије упутно је поћи од Закона о одбрани и Закона о Војсци Србије, који дефинишу Војску Србије као организовану оружану снагу која брани земљу од оружаног испољавања споља и извршава друге мисије и задатке, у складу са Уставом, законом и принципима међународног права који регулишу употребу силе.¹³ Она је, такође, „носилац оружаных операција и свих других облика оружаног супротстављања, чија је надлежност утврђена Уставом и законом. Војска Србије обједињава све учеснике у оружаним операцијама и командује свим снагама које изводе борбена дејства у ратном и ванредном стању на основу закона, а у складу с доктрином Војске Србије”.¹⁴ Мисије Војске Србије су: (1) одбрана Републике Србије од оружаног угрожавања споља, (2) учешће у изградњи и очувања мира у региону и свету и (3) подршка цивилним властима у супротстављању претњама безбедности.

Упоредњем битних обележја терористичке агресије против Републике Србије и поменуте законске одредбе о намени и задацима Војске Србије, основано је констатовати њено неизоставно противтерористичко ангажовање. Наиме, према Резолуцији ОУН из 1974. године којом се дефинише агресија, тероризам је регистрован као облик агресије („... убацивање банди...”). Противтерористичка искуства наше земље из блиске прошлости у потпуности потврђују наведено одређење терористичке агресије. Са друге стране, актуелна терористичка претња безбедности Србије указује на то да би њено драстично испољавање неминовно било подржавано споља. Ова чињеница указује на обавезу Војске Србије да, у оквиру своје прве мисије (одбрана Србије од оружаног испољавања споља), извршава и противтерористички задатак. Међутим, у вези с наведеним, евидентна су два ограничења: прво, у Закону о одбрани, члан 4. став 11, тероризам је сврстан у не војне изазове, ризике и претње безбедности Србије и, друго, према члану 31. Војска Србије обједињава све учеснике у оружаним операцијама и командује свим снагама које изводе борбена дејства у ратном и ванредном стању. Дакле, нема кључну улогу у одбрани наше земље од неоружаних облика угрожавања њене безбедности.

Премошћавање ове опречности извесно је у оквиру надлежности Војске Србије да „извршава друге мисије и задатке”, о чему одлучује председник Републике који командује Војском Србије у миру и рату¹⁵ и Народна скупштина, која проглашава ратно или ванредно стање (Закон о одбрани, члан 9, став 1).

Заправо, поменута ограничења у извесном (делимитичном) смислу отклања садржај члана 39. Закона о одбрани. Делимитично зато што се односи само на део територије Србије: „Ако су угрожени гранични појас, граница и живот људи и материјална добра на том подручју, на заједнички предлог министра унутрашњих послова и министра одбране, а уз сагласност председника Републике, Влада образује полицијске и војне снаге за извршавање заједничких задатака. У извршавању задатака из става 1. овог члана, полицијске и војне снаге су потчињене старешини Војске Србије кога овласти председник Републике...”.

¹³ Закон о Војсци Србије, члан 2, Службени гласник Републике Србије, бр. 116-07, 11. 12. 2007 (у даљем тексту: „Закон о Војсци Србије”).

¹⁴ Закон о одбрани, члан 31, „Службени гласник РС”, бр. 116/2007.

¹⁵ Закон о Војсци Србије, члан 17, став 1.

Нормативно одређење противтерористичког ангажовања Војске Србије је операционализовано у стратегијско-доктринарним документима у области одбране – Стратегији националне безбедности (СНБ), Стратегији одбране (СО) и Доктрине Војске Србије (ДВС). Међутим, у њима су, такође, евидентне и неке опречности које, на изврстан начин, ограничавају ангажовање Војске Србије у отклањању терористичке опасности.

На пример, Војска Србије је идентификована као „основни субјект система одбране” која „брани земљу од оружаног угрожавања споља и извршава друге мисије и задатке... пружа подршку цивилним властима у супротстављању претњама безбедности”.¹⁶ На сличан начин одређена је улога Војске Србије у Стратегији одбране Републике Србије, односно у набрајању субјеката, као последњи „субјект система одбране”¹⁷ који „подршку цивилним властима у супротстављању претњама безбедности реализује кроз помоћ цивилним властима у супротстављању унутрашњем угрожавању безбедности, тероризму, сепаратизму и организованом криминалу...”¹⁸

Основно пропуштање у поменутиим теоријским документима у вези са противтерористичким ангажовањем Војске Србије је у томе што је конфузно одређен тероризам као облик угрожавања националних вредности Републике Србије. Тако, на пример, у поглављу „Изазови, ризици и претње безбедности” (стр. 13–17) *СНБ РС*, као полазни критеријум у разматрању и навођењу изазова, ризика и претњи узета је тежина последица по безбедност Републике Србије које би могле да настану у случају њиховог испољавања. На тај начин, неосновано и неопрезно, тероризам је оцењен као врста опасности која може да угрози Србију у будућности: „Тероризам је једна од највећих ризика и претњу за глобалну, регионалну и националну безбедност... У условима глобалног тероризма, Република Србија може бити мета терористичког деловања (подвукао аутор), како непосредно тако и коришћењем њене територије за припрему и извођење терористичких акција у другим земљама. Са становишта безбедносних ризика и претњи са којима се суочава Република Србија, посебно је значајна веза тероризма са свим облицима организованог, транснационалног и прекограничног криминала” (стр. 14).

С обзиром на то да је тероризам албанских цихадиста у продуженом трајању, тежишно на Косову и Метохији евидентан (актуелан) и усмерен на разбијање територијалног интегритета Србије, односно представља безбедносну претњу, а сепаратистичке тежње појединих екстремистичких група могу да се трансформишу у тероризам против наше земље (представљају безбедносни изазов), то значи да је Србија изложена терористичкој агресији. Важно је усклађивање несклада између теоријског става „Србија може бити мета терористичког деловања” и опоре постојеће реалности „Србија је изложена терористичкој агресији”. Потребно је, дакле, отклонити сваку дилему у вези са противтерористичким дејствима Војске Србије. Упутан начин за отклањање овог опасног превида по националну безбедност Србије јесте да се прецизно разграниче и дефинишу изазови, ризици и претње. Наиме, неопходно је да у овом највишем („кровном”) стратешком документу у области безбедности, чијом реализа-

¹⁶ *Стратегија националне безбедности Републике Србије*, „Службени гласник РС”, бр. 88 од 28.10.2009., стр. 34, 29.

¹⁷ „Субјекти система одбране су: грађани, државни органи, привредна друштва, друга правна лица, предузетници и Војска Србије” (*Стратегија одбране*, „Службени гласник РС”, број 28/09, стр. 17.).

¹⁸ Исто, стр. 18.

цијом се штите националне вредности и интереси Републике Србије, дефинише када тероризам представља изазов безбедности Србије, а када претња и ризик. То ће омогућити Војсци Србије да реалистично идентификује своју противтерористичку улогу. Јер, оваквим теоријско-безбедносним одређењем (превидом) тероризма несвесно је учињен несумњив безбедносни ризик по националну безбедност Србије.

Ставови о противтерористичким дејствима Војске Србије у Доктрини Војске Србије (ДВС) сагласни су Уставу, Закону о одбрани и Стратегији одбране Републике Србије. С једне стране, односе се на регистровање терористичке опасности¹⁹ и, са друге стране, дефинишу могуће ангажовање Војске Србије у отклањању терористичке опасности.

Преглед садржаја ДВС у вези са припремама Војске Србије указује на нужан обухват њеног противтерористичког ангажовања. То потврђују ставови :„Обавештајно-безбедносне припреме усмерене су на правовремено познавање доктрине и методе деловања, организације, способности, праваца и времена дејства носилаца безбедносних претњи” (стр. 19); „Обука за пружање помоћи цивилним властима у супротстављању претњама безбедности изводи се у оквиру редовне обуке и оспособљавања команди, јединица и установа Војске Србије” (стр. 21); „У Војсци Србије израђују се планови употребе, планови превенције криза и планови одговора на кризе... Планови превенција криза се припремају ради одговора на могуће кризне ситуације... Планирање употребе Војске Србије за пружање помоћи цивилним властима у супротстављању претњама безбедности остварује се у оквиру планирања превенције криза и у складу са конкретном ситуацијом” (стр. 20).

Иако се у поменутим ставовима изричито не помиње тероризам, они одражавају (подразумевају) припреме Војске Србије за отклањање и терористичке опасности. То потврђују ставови у поглављу под насловом „Употреба Војске Србије”, који индиректно и директно одражавају њено могуће ангажовање против носилаца терористичке агресије. Најпре, констатује се: „Војска Србије се може употребити у миру, ванредном стању и ратном стању” (стр. 23), а основано смо установили да се тероризам против Србије испољава у миру и, својом ескалацијом може да испровоцира увођење ванредног и/или ратног стања. Затим, каже се да „Војска Србије у миру може изводити борбене и неборбене операције, те да у борбеним операцијама Војска Србије је носилац, а у неборбеним операцијама је подршка другим снагама система одбране”(стр, 23), а општепознато је да се онеспособљавање терориста може постићи неоружаним (тзв. неборбеним) и оружаном (тзв. „борбеним”) мерама, акцијама и операцијама. Такође, каже се да и „У условима ванредног стања, Војска Србије може планирати, припремати и изводити борбене и неборбене операције” (стр. 23), дакле, ангажује се за онеспособљавање терориста. Надаље, дефинише се задатак. „Делови Војске Србије могу се ангажовати у подршци властима и становништву ради... отклањања последица тероризма...”, наглашавајући да „Војска Србије не развија посебне снаге намењене за пружање подршке цивилним властима, већ ће ангажовати посто-

¹⁹ „Проблеми европске безбедности најинтензивније се испољавају на простору југоисточне Европе који је изложен различитим облицима екстремног деловања, мотивисаног етничким, верским, социјалним, развојним и другим противречностима. Сепаратистичке тежње у региону су реална претња његовој безбедности...”(стр. 7).

„... Тероризам најчешће подстичу етнички, верски и политички екстремисти. У одређеним условима тероризам може прерасти у оружану побуну...”(стр. 8).

јеће које, сходно својој основној намени, могу успешно извршавати те задатке” (стр. 25). Напоследку, прецизира се да: „У борбеним дејствима против терористичких снага ангажују се наменске противтерористичке јединице у складу са задацима и у функцији подршке другим снагама система одбране” (стр. 25).

Класификацијом борбених и неборбених операција Војске Србије дефинитивно је потврђено њено непосредно и посредно противтерористичко ангажовање. Наиме, као борбене операције регистроване су: операција превентивног размештања снага (може да буде у функцији отклањања терористичке опасности); противтерористичка операција (непосредно ангажовање); противпобуњеничка операција; нападна; одбрамбена и помоћна операција (стр. 29), а у неборбене операције спадају: информациона операција; операција цивилно-војне сарадње и операција подршке цивилним властима у супротстављању неоружаним претњама безбедности (стр. 31).

На крају, евидентно је да се целокупан садржај обавештајног и безбедносног обезбеђења Војске Србије (стр. 43–44), поред осталог, односи на њено противтерористичко ангажовање, јер има обавезу да прикупља, обрађује и користи обавештајне податке о стању и намерама носилаца угрожавања безбедности, простору ангажовања снага и времену ради спречавања изненађења и правовременог реаговања на насталу ситуацију.

Без обзира на неке превиде и опречности у нормативно-теоријској сфери о противтерористичком ангажовању Војске Србије, размотрене чињенице указују на њену неизоставну улогу у одбрани наше земље од терористичке агресије. С тим у вези, посебно треба имати у виду следеће чињенице: (1) Војска Србије може се употребити у миру, када је у току испољавање тероризма и, у ванредном стању, које може бити проглашено због ескалације тероризма; (2) три од укупно 14 надлежности председника Републике у вези са командовањем и руковођењем Војском Србије непосредно се односе и на отклањање терористичке опасности: а) одлучује о употреби Војске Србије и командује Војском Србије у миру и рату, б) усваја План употребе Војске Србије и наређује њену употребу и ц) наређује спровођење мера приправности Војске Србије у случају ратног или ванредног стања,²⁰ (3) послови Генералштаба Војске Србије који се односе на „израду Плана употребе Војске Србије и организовање мера приправности на основу аката председника Републике и министра одбране”,²¹ неминовно обухватају противтерористичку компоненту Војске Србије; (4) „Војска Србије обједињава све учеснике у оружаним операцијама и командује свим снагама које изводе борбена дејства у ратном и ванредном стању...”²² и уколико „Влада Србије образује полицијске и војне снаге за извршавање заједничких задатака, полицијске и војне снаге су потчињене старешини Војске Србије...”²³ и (5) „Приправност Војске Србије обухвата предузимање мера повећања оперативних и функционалних способности, које су неопходне ради спречавања и отклањања опасности од изазова, ризика и претњи безбедности...”, а то подразумева спречавање и сузбијање тероризма.

²⁰ Закон о Војсци Србије, члан 17, став 1., 6. и 10.

²¹ Закон о одбрани, чл. 15, став 2. и 6.

²² Исто, члан 31.

²³ Исто, члан 39.

На основу размотрених чињеница могу се установити узроци, обим, облици и интензитет противтерористичких дејстава Војске Србије, односно предузимањем каквих врста дејстава она брани националне вредности Србије од тероризма. Наиме, закон је предвидео употребу Војске Србије за решавање проблема из домена унутрашње безбедности. Реч је о праву државе Србије да предузима и оружане мере против лица као појединаца или удружених у организовани састав, који бесправно поседују средства за физичко насиље, прете да ће их употребити или их употребљавају против државе и друштва. Осим полиције, Војска Србије је способна да онеспособи таква лица, предузимањем (извођењем) противтерористичких оружаних акција, којима постиже тактички циљ и извођењем противтерористичких оружаних операција, којима постиже оперативни или стратегијски циљ.²⁴ Наравно, постиже постављени циљ само уколико онеспособи терористе тако да немају могућност да поново чине кривично дело против Србије. То најпре подразумева пружање прилике терористима да се предају, а уколико одбију такву понуду ризикују да буду убијени или рањени и ухапшени.

Носиоци противтерористичких оружаних акција и операција првенствено изводе специјалне снаге (Специјална бригада) Војске Србије. Међутим, процена терористичке опасности може наметнути потребу ангажовања и других састава Војске Србије. Реч је о операцијама које самостално изводе састави Копнене војске, Ваздухопловства или Речне флотиле или су подршка противтерористичким напорима цивилних власти. На пример, оперативни састав КоВ-а, ојачан хеликоптерским саставом Ваздухопловства, може изводити операцију против једног или више структурних елемената одређеног терористичког колективитета на одређеном простору (у захвату државне границе или унутар територије Србије) ради њиховог спречавања да се преместе на други простор (убаце се на нашу територију, пребегну у другу државу, из руралне средине пређу у урбану средину итд.) или њиховог потпуног онеспособљавања – предаја или ликвидација. Или, карактер отклањања терористичке претње може захтевати мере приправности у читавој земљи, што подразумева ангажовање целокупног састава Војске Србије за извођење опсежне противтерористичке операције итд.

Независно од врсте противтерористичког дејства (акција или операција) Војске Србије, свакој врсти ових сложених и вишеструко ризичних мера мора да претходе опсежне припреме. Зато се састоје од две фазе – припремне и извршне. Припремна фаза почиње пријемом задатка од претпостављеног, наставља се проценом ситуације и завршава доношењем одлуке, а извршна фаза обухвата реализацију одлуке.

На крају, у вези са противтерористичким дејствима Војске Србије треба истаћи и то да она константним одржавањем одговарајуће борбене готовости (својом способношћу) представља снажан одвраћајући фактор носиоцима терористичке агресије против Републике Србије. Са друге стране, треба имати у виду да Војска Србије предузима одговарајуће мере за заштиту својих састава од инфилтрације терориста, иако овај зада-

²⁴ „Противтерористичка оружана операција је врхунски, веома сложен и првенствено офанзиван облик противтерористичке борбе у којем државни и друштвени субјекти и снаге, приоритетно наменске снаге за борбу против терориста, оптимално усклађеном применом оружаних и неоружаних делатности против појединог, већег броја или свих структурних елемената одређеног терористичког колективитета, на одређеном простору и за одређено време, настоје да њихове припаднике принуде на предају, а у случају да се не покоре таквом захтеву да их ликвидирају и тиме постигну постављени стратегијски циљ” (Мијалковски Милан, *Тероризам и организовани криминал*, Универзитет у Београду, Факултет безбедности, 2010, стр. 109).

так првенствено извршава Војна безбедносна агенција Министарства одбране. На основу обавештајних сазнања о терористичкој опасности субјекти командовања Војске Србије врше редовне и ванредне процене, ажурирају постојеће и, према потреби, израђују нове планове за противтерористичко ангажовање и, такође, изводе вежбе, као највиши облик провере противтерористичке спремности Војске Србије.

Противпобуњеничка дејства Војске Србије

За разлику од процеса противтерористичких дејстава Војске Србије, који, првенствено због извесних пропуштања у дефинисању тероризма у теоријској сфери, има за последицу одређене нејасноће о улози Војске у одбрани државе и друштва од тероризма, не постоје дилеме у вези са противпобуњеничким ангажовањем Војске Србије. Зато, упутно је да за разматрање њеног противпобуњеничког ангажовања приоритетно треба имати на уму следећи доктринарни став: „Жељено крајње стање Војска Србије остварује употребом чији резултат представља промена непријатељевог понашања и слабљење његове воље за постизање циља. Предуслов за усмеравање властитих снага је познавање стања непријатеља и целокупног окружења”.²⁵ У сажетом смислу, то претпоставља способност Војске Србије да увери носиоце оружане побуне у неисплативост примене физичке силе ради остваривања циљева, односно принудити их на превентивну предају, а уколико одбију такву могућност да, употребом силе, у што краћем року, разбије и уништи (ухапси и/или ликвидира) побуњеничке паравојне саставе.

Преглед садржаја нормативно-теоријских докумената у области одбране указује на обезбеђеност неопходних претпоставки за овакву улогу Војске Србије у противпобуњеничким дејствима. То подразумева да њено практично ангажовање мора резултирати брзом и потпуном онеспособљавању побуњеничких снага. У том смислу, не би смело да буде никаквих изненађења. Ипак, нелагодна искуства из блиске прошлости из овог домена, првенствено с аспекта одлучивања о најповољнијем тренутку за ангажовање Војске против побуњеника, треба да представљају константно и снажно упозорење садашњем врховном менаџменту система одбране наше земље. Истовремено, нужно је реалистично проценити обим (у просторном смислу) и карактер оружане побуне (циљ, подршка становништва, инострана инволвираност...) и довољност снага за реаговање главних одбрамбених снага и снага ојачања Војске Србије да „брзо промене понашање побуњеника за постизање циља”. Евентуално превиђање или игнорисање ове релације може имати за последицу да постојећи састави Војске Србије оптимално успешно реализују добијени задатак, а да побуњенички састави буду само делимично онеспособљени. На овај проблем поново ћемо се фокусирати након што критички размотримо нормативно-теоријско утемељење противпобуњеничких дејстава Војске Србије.

Полазиште конкретног противпобуњеничког ангажовања Војске Србије јесте у Закону о одбрани Републике Србије, у члану 4. који садржи одређење основних појмова: „Војна одбрана је део одбране Републике Србије који обухвата институције и активности на припреми и одбрани од војних изазова, ризика и претњи безбедно-

²⁵ Доктрина Војске Србије (акт председника Републике ВК ПРС бр. 3-2/10 од 25. 02. 2010. године), стр. 26.

сти” (чл. 4, став 3); „Ванредно стање је стање јавне опасности у којем је угрожен опстанак државе или грађана, а последица је војних или не војних изазова, ризика и претњи безбедности” (чл. 4, став 6); „Војни изазови, ризици и претње безбедности испољавају се у облику: агресије, оружане побуне и других облика употребом оружане силе (чл. 4, став 10)”.

Закон о одбрани је послове које обавља Министарство одбране операционализовао у укупно 43 задатка (члан 14) и сваки од њих се непосредно или посредно може довести у везу са противпобуњеничком ангажованошћу Војске Србије. Министарство одбране успешним извршењем првог задатка „процена ризика и претњи безбедности земље” (чл. 14, став 1) обезбеђује битне претпоставке за оптимално противпобуњеничко ангажовање Војске Србије. С тим у вези, нужно је отклонити пропуштање у одређењу поменутог задатка, које се састоји у изостављености „процена изазова безбедности земље”. Јер, ваљано регистровање изазова безбедности Србији треба да претходи реалистичној процени о могућој побуњеничкој претњи безбедности Србији. Тиме што је законодавац превидео процену безбедносних изазова, учинио је недопустив ризик у комплексном сагледавању овог облика опасности по безбедност Србије.

Одређење оружане побуне у теоријским документима у области одбране је квалитетно, али, у извесној мери, једнострано: „Безбедност Републике Србије може да буде угрожена и оружаном побуном, као специфичним обликом оружаног сукоба мотивисаног неуставном и насилном тежњом за променом граница. Такође, спорови уз употребу оружја могу настати и као последица ескалације тероризма и граничних, територијалних и других спорова”.²⁶ Једнострана одређеност појма оружане побуна је у томе што искључиво претпоставља сепаратизам као њен могући узрок, а превиђа (искључује) друге могуће узроке, попут социјалног, превратничког и сличних, осим ако их не подводи под констатацијом „...као последица ескалације тероризма...”. Овакав упутствени став може ограничавајуће да утиче на Министарство одбране у процесу „процене ризика и претњи безбедности земље”.

Оваква једностраност је још аргументованије потврђена у Стратегији одбране: „Безбедност Републике Србије, у домену одбране, може да буде угрожена и оружаном побуном, као специфичним обликом оружаног насиља чији је циљ остваривање интереса неуставним и насилним путем. Посебну претњу представља оружана побуна која је заснована на сепаратистичким тежњама с циљем насилне промене међународно признатих граница”.²⁷

Поменуто пропуштање је отклоњено у Доктрини Војске Србије, тако што је „оружана побуна”²⁸ дефинисана као „специфичан облик оружаног насиља, који угрожава безбедност државе, јер се њоме тежи остваривању политичких циљева на неуставан начин и насилним путем” и подразумева све могуће узроке њеног избијања. У вези са њеним одређењем каже се: „Различитост интереса утицајних међународних фактора може да доведе до ескалације оружане побуне и угрожавања регионалне безбедности преливањем сукоба у суседне државе и избијањем нових ло-

²⁶ Стратегија националне безбедности, „Службени гласник РС”, бр. 88/09, стр. 14.

²⁷ Стратегија одбране, „Службени гласник РС”, бр. 88/09, стр. 9.

²⁸ Доктрина Војске Србије, стр. 8.

калних сукоба и њиховим прерастањем у регионални оружани сукоб”, чиме се подразумевају и околности (временски период) када оружана побуна представља изазов безбедности наше земље.

Из оваквог ваљаног одређења оружане побуне, конципиран је адекватан одговор система одбране Републике Србије, чију основну снагу представља Војска Србије – основни носилац борбених операција (противпобуњеничка операција спада у ову групу) у условима ванредног и ратног стања. Спектар могућих врста деловања побуњеника утицао је на то да њихово онеспособљавање буде дефинисано на следећи начин: „Противпобуњеничке операције су борбене операције које се изводе у миру, током ванредног стања и у оружаном сукобу, у случају избијања оружане побуне на било ком делу државне територије. Те операције се изводе у садејству са снагама МУП-а и обавештајним и безбедносним службама Републике Србије. Циљ извођења операција је: присиљавање побуњеника да одустану од оружаног насиља, њихово разоружање и дезангажовање и усмеравање да своје захтеве решавају мирним путем у надлежним институцијама политичког система. За успех операција важна је правремена и адекватна употреба снага и успешно садејство и сарадња са снагама система одбране које учествују у сузбијању побуне”.²⁹

Размотрене чињенице указују на то да су обезбеђене повољне претпоставке за противпобуњеничко ангажовање Војске Србије. Будући да од прве претпоставке – процена изазова, ризика и претњи безбедности Србији зависи квалитет одлучивања за припрему и употребу Војске Србије у гушењу оружане побуне, то значи да овај задатак мора бити беспрекорно извршен.

Када је реч о припремама Војске Србије оне морају да буду засноване на реалној процени потенцијалних побуњеничких снага на одређеном простору (делу територије наше земље), њихово истовремено, или чак синхронизовано испољавање на два различита простора, њихово самостално испољавање и/или уз инострану подршку. Наравно, припреме Војске Србије за овај (противпобуњенички) задатак треба да буду аналогне најтежој варијанти оружане побуне – на два различита дела територије наше земље уз тајну или јавну инострану подршку. Под претпоставком да јачина побуњеника буде између 20.000 и 25.000 хиљада, ту чињеницу, првенствено, треба упоредити са јачином Снага за брзо реаговање Војске Србије, али и са њеном укупном јачином, као и могућностима за хитно пребацивање на простор захваћен оружаном побуном. Таква процена и оцена треба да буде водилца за одређивање јачине, организацијско-формацијске структуре и борбене обуке Војске Србије, сагласно материјалним могућностима земље.

Када командант снага Војске Србије добије задатак за извођење конкретне противпобуњеничке операције, он врши процену ситуације и доноси одлуку, чијом реализацијом остварује постављени циљ, односно онеспособљава побуњенике на одговарајући начин. С тим у вези, веома је важно да претпостављени (председник Републике – начелник Генералштаба) изда реалан задатак команданту противпобуњеничких снага. У случају да је евидентна недовољност снага, упутније је побуњенике онеспособљавати по деловима, најпре оних контингената који су најопаснији у одређеном тренутку. Евентуално одступање од тога може подстицајно да утиче на побуњенике.

²⁹ Исто, стр. 30.

Закључак

Повремено јавно „неоружано“ испољавање екстремистичких колективитета у нашој земљи ради остваривања сепаратистичких циљева, дакле деловање усмерено на разбијање територијалног интегритета Републике Србије, упозорава да морамо бити константно безбедносно опрезни, пре свега због тога што поједини екстремистички колективитети користе тероризам, који може да ескалира у оружану побуну на делу територије наше земље. Заправо, наша земља изложена је агресији екстремиста и терориста, која у одређеним условима може да прерасте у масовно оружаном насиље – оружану побуну.

Будући да поменута опасност може бити испољена тако да наменске снаге за одбрану наше земље од тероризма неће бити способне да саме отклоне претњу, неизоставно је ангажовање најјаче тзв. не наменске снаге – Војске Србије, за отклањање терористичке и побуњеничке претње. Предуслов за успешно ангажовање Војске Србије за онеспособљавање терориста и побуњеника јесте да буде солидно припремљена за тај задатак. Реч је о припремама које Војска изводи у редовним (мирнодопским) условима, а извођење вежби представља највиши ниво њене провере за извођење противтерористичких и противпобуњеничких дејстава. Норматива, теорија и пракса о таквом ангажовању Војске Србије указују на њену несумњиву способност из овог домена. Истовремено, упозоравају да морају бити константно ажуриране и унапређиване, јер носиоци тероризма и потенцијални носиоци оружане побуне у великој мери су заокупљени питањем како да науде нашој земљи.

Литература

- [1] Устав Републике Србије, *Службени гласник Републике Србије*, 83/06, 30.9.2006.
- [2] Закон о одбрани Републике Србије, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 116-07.
- [3] Закон о Војсци Србије, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 116/07.
- [4] Стратегија националне безбедности Републике Србије, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 88/09.
- [5] Стратегија одбране Републике Србије, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 88/09.
- [6] *Доктрина Војске Србије* (акт председника Републике ВК ПРС бр. 3-2/10 од 25.02.2010. године).
- [7] Мијалковски Милан, „Одбрана од побуњеничког тероризма”, *Војно дело*, бр. 3/2001.
- [8] Мијалковски Милан, *Тероризам и противтерористичка борба*, Генералштаб Војске Србије и Црне Горе – Војна академија, Београд, 2003.
- [9] Мијалковски Милан, *Обавештајне и безбедносне службе*, Универзитет у Београду, Факултет безбедности и ЈП „Службени гласник”, Београд, 2009.
- [10] Мијалковски Милан, „Комплементарност људске, националне и колективне безбедности”, *Војно дело*, 2/2008.
- [11] Мијалковски Милан, *Тероризам и организовани криминал*, Универзитет у Београду – Факултет безбедности, Београд, 2010.
- [12] Мијалковски Милан и Ђорђевић Ивица, „Ризик – специфичан облик угрожавања безбедности”, *Војно дело*, пролеће/2010.
- [13] Мијалковски Милан, „Домени агресије селефија на неинтегрисаном делу Балкана”, *Војно дело*, јесен/2011.